

گزارشی از تصحیح و تحقیق نگارستان جوینی

حسین پورشریف*

مقدمه

ادبی، عرفانی و اخلاقی قرن هشتم هجری است که به رغم دارا بودن حکایات آموزنده‌ای از صدر اسلام و گفتار بزرگان، و نیز بعضی نکات تاریخی، متأسفانه تاکنون به چاپ نرسیده است و پیش از این تحقیق جدی‌ای در خصوص کتاب و نویسنده‌اش (معین‌الدین جوینی) انجام نشده است.

نگارنده، با مشاهده این خلأ، پس از شناسایی نسخه‌های موجود از این اثر و بررسی آن‌ها، به تصحیح کتاب یادشده اقدام نمود. این نوشتار دربارهٔ مراحل و روش این تحقیق است که در دو بخش «دربارهٔ تصحیح» (روش تصحیح، معرفی نسخه‌ها، و ویژگی‌های املائی آن‌ها) و «دربارهٔ تحقیق» (معرفی معین‌الدین و ویژگی‌های کتاب) ارائه می‌شود.

دربارهٔ تصحیح

نگارنده، با بررسی فهرست نسخه‌های خطی و عکسی کتابخانه‌های کشور، چهارده نسخهٔ خطی و یک نسخهٔ عکسی از کتاب نگارستان جوینی را در ایران شناسایی کرد که با تلاش فراوان، تصویر شش نسخه از پانزده نسخهٔ موجود را به دست آورد. این نسخه‌ها عبارت‌اند از:

۱. نسخهٔ کتابخانهٔ مجلس سنا، شمارهٔ ۱۱۴۰. کاتب آن،

سعدی با نگارش گلستان در بهار ۶۵۶ق، شیوه‌ای را در نظم و نثر زبان پارسی بنا نهاد که بی‌شک می‌توان گفت که تاکنون کسی یارای برابری با او را نیافته است. احمد منزوی، در مقالهٔ «تتبع در گلستان سعدی» نام ۳۵ اثری را که به پیروی از گلستان نوشته شده‌اند، بیان کرده است که نگارستان جوینی نیز دومین اثر معرفی شده است^۱ (منزوی، ۱۳۵۲، ش ۱۱۳، ۱۷۱، ۱۷۲).

۷۹ سال پس از نگارش گلستان سعدی، نوشته شده است، یعنی در سال ۷۳۵ق. شاید بتوان این کتاب را پس از روضهٔ خلد مجد خوافی (نگاشتهٔ ۷۳۳ق) دومین اثر و نزدیک‌ترین کتاب به دوران نگارش گلستان دانست.

معین‌الدین جوینی بر این باور بوده است که گذشت زمان و تکرار خوانش گلستان، از زیبایی آن می‌کاهد و موجب ملال‌آور شدن آن و خستگی خوانندگان می‌شود. حال آنکه گذشت زمان، نشان داد که به عکس تصور او، گلستان، هر چه بیشتر خوانده می‌شود، زیباتر جلوه‌گری می‌کند. معین‌الدین با این دید، به سراغ نوشتن کتاب خود می‌رفت.

کتاب نگارستان، اثر معین‌الدین جوینی، از متون زیبایی

* کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی و پژوهشیار پژوهشکدهٔ علوم و معارف حدیث / h.poursharif@gmail.com
۱. دربارهٔ این کتابخانه اطلاعات بیشتری در فهرست‌نامهٔ مورد استفاده و نیز بر روی نسخهٔ عکسی یا در محل نگهداری آن (مرکز احیای میراث اسلامی) درج نشده است!

نسخه چنین است: به خط نستعلیق، مورخ ربیع‌الثانی ۹۸۹، کاغذ نخودی، عناوین شنگرف، جلد تیماج مشکی، پانزده سطر ۶ × ۱۵/۵ س، ۳۴۸ برگ ۱۵/۵ × ۲۱/۵ س (گلچین معانی ۱۳۴۶: ۸۸۴ ۸۸۵).

اشتباهی در فهرست‌نویسی این کتاب صورت گرفته است: تاریخ وقف در فهرست کتابخانه ۲۵ خرداد ۱۳۳۲ درج شده است؛ در حالی که تاریخ دقیق آن، در کتاب، خردادماه ۱۳۲۷ ذکر شده است؛ و ۱۳۳۲ تاریخ ثبت آن در کتابخانه آستان قدس است، نه تاریخ وقف آن!

۳. نسخه کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی. این نسخه، با شماره ۸۵۲۹ و با این مشخصات در کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی به ثبت رسیده است:

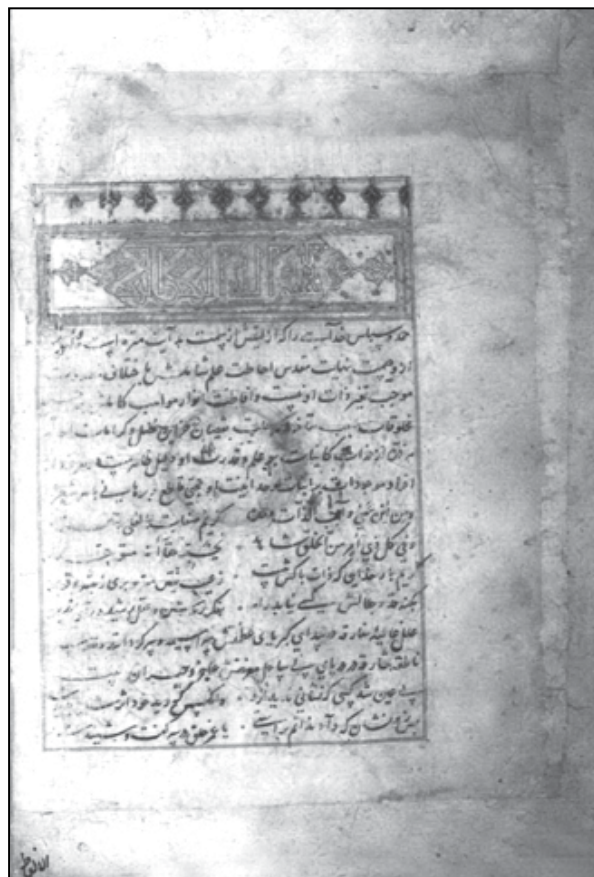
کاتب: نعمت‌الله بن عنایت‌الله خمائینی کمره‌ای، تاریخ کتابت: آخر جمادی‌الثانی ۱۰۱۰، نستعلیق زیبا، عناوین شنگرف، صفحه‌ها دارای جدول زر و مشکی و شنگرف و لاجورد، سطرها چلیپا، جلد تیماج مشکی بدون مقوا، ۲۸۸ برگ ۲۵ سطری، ۱۱/۵ × ۲۰ س (حسینی اشکوری، ۱۳۸۷: ۱۰۸-۱۱۰).

این نسخه کمترین قلم‌خوردگی و افتادگی را دارد.

۴. نسخه کتابخانه مجلس شورای اسلامی (ش ۱). این نسخه، در کتابخانه مجلس شورای اسلامی (تهران)، با شماره ۸۲۸۵ (۱۹۱۶ قديم) به ثبت رسیده است. مشخصات این نسخه بدین قرار است: به خط نستعلیق، قرن دهم هجری، دارای سرلوحی مذهب و مندرس در صفحه اول و جداول به قلم زر و شنگرف و سیاه در همه صفحات، کنار چند برگ اولی وصله زده شده، قطع خستی ۱۶ × ۲۳/۵ س، جلد تیماجی قرمز، ۳۱۶ برگ شانزده سطری، کاغذ سمرقندی شکری. پایان کتاب افتادگی دارد (حائری ۱۳۴۸: ۱۸۷-۱۸۸).

در فهرست نسخ خطی کتابخانه مجلس، تعداد صفحات نسخه به اشتباه، ۴۳۲ صفحه آورده شده که ۳۱۶ برگ صحیح است.

۵. نسخه کتابخانه مجلس شورای اسلامی (ش ۲). این نسخه در کتابخانه مجلس شورای اسلامی با شماره ۷۵۶۵ (۲۶۶۱۷ قديم)، به ثبت رسیده است. تاریخ کتابت: جمادی‌الاولی ۱۳۱۳ ق، صفحه اول آن نونویس است، دو صفحه آخر به خط علی‌اکبر، عناوین شنگرف، جلد: تیماج مشکی، ترنج با سر، ۱۷۹ برگ، ۱۸/۵ × ۲۸ س، بیست سطری (صدرایی خوئی و

صفحه اول نسخه کتابخانه مجلس سنا (سنا)

محمدبن مبارز است و تاریخ کتابت، اول جمادی‌الآخر ۸۳۵ ق، به نام سلطان ابوسعید بهادر خان، با این مشخصات: به خط نستعلیق، عنوان کتاب در دایره زرین در صفحه عنوان، عنوان و نشان شنگرف، جدول زر و مشکی، با پیشانی زر، با تملک یکم رمضان ۸۹۵، در پایان [نام مالک، قلم‌خوردگی دارد]، در ۲۲۰ برگ نوزده سطری، اندازه متن ۱۴ × ۸ س، اندازه کاغذ ۱۶ × ۲۴ س، کاغذ سفید، جلد مقوایی، عطف و دور تیماج آلبالویی ضربی (دانش‌پژوه و علمی انواری ۱۳۵۹: ۱۳۲ ۱۳۳).

این نسخه در چندجا افتادگی دارد و بخش‌هایی از کتاب، توسط مالکین، مخدوش و از این رو ناخوانا شده است.

۲. نسخه کتابخانه آستان قدس رضوی. این نسخه را سرهنگ عبدالحسین افشار، بنا بر وصیت پدرش، سردار گل یارمحمدخان افشار، به نام وی در تاریخ خردادماه ۱۳۲۷، وقف کتابخانه آستان قدس رضوی در مشهد کرده است. مشخصات

صفحات مجدول به سنگرف، ۲۳۱ صفحه. سه باب پایانی کتاب، افتادگی دارد (حسینی اشکوری، ۱۳۸۷: ۲۴۶ - ۲۴۸).

۸. نسخه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران (ش ۱). این نسخه در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران نگهداری می‌شود. تاریخ کتابت: قرن هشتم هجری است. صفحات اول و آخر نسخه، ساقط است: ۲۳۴ ص، ده سطری ۱۴×۲۲ (افشار ۱۳۳۹: ۶۳۳ - ۶۳۵).

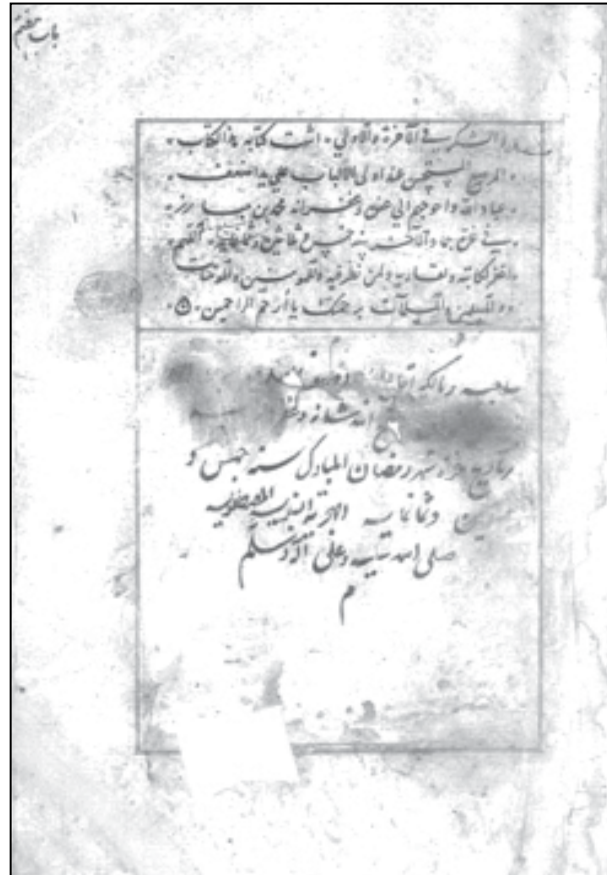
۹. نسخه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران (ش ۲). این نسخه با شماره ۱۳۵۸ در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران به ثبت رسیده است. تاریخ کتابت: سده یازدهم هجری است و یک تاریخ ۹۶۷ نیز دارد، به خط نستعلیق، عنوان سنگرف، یادداشت یوسف‌نامی به تاریخ ۱۳۰۵ در پایان دیده می‌شود، کاغذ سپاهانی، جلد تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۳۱۲ برگ ۱۵/۵ × ۲۷ در هفده سطر ۹/۵ × ۱۸ (دانش‌پژوه ۱۳۳۹: ۵۳).

۱۰. نسخه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران (ش ۳). این نسخه با کد ۴۰۹ و شماره ۱۳۰۲۲ در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران به ثبت رسیده است. کاتب متن: علی رضابن حاجی محمدجعفر، کاتب ترجمه‌ها: عبدالحسین اصفهانی به خط نستعلیق ریز سنگرف، تاریخ کتابت ۱۲۴۱ برای آقا محمد مهدی تاجر قزوینی، با سرلوح و آرایش و حاشیه‌سازی و جدول و ستون‌بندی زرین و رنگین، جلد قلم کارگرد تیماج قهوه‌ای زر کوب بیاضی ربعی (دانش‌پژوه و افشار ۱۳۵۳: ۵۸۶).

۱۱. نسخه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران (ش ۴). این نسخه با شماره ۸۶۳۸ در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران نگهداری می‌شود. تاریخ کتابت: سده دهم هجری، جدول زر و لاجورد، عنوان و نشان سنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج تریاکی ضربی مقوایی ربعی، ۱۴۸ برگ ۱۲ × ۲۰ در هفده سطر ۷/۵ × ۱۳ اس (دانش‌پژوه ۱۳۶۴: ۱۸۵).

۱۲. نسخه کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران. این نسخه با شماره ۳۶-ج، در کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران به ثبت رسیده است. تاریخ کتابت: سده یازدهم هجری، آغاز و انجام آن افتادگی دارد. به خط نستعلیق، عنوان سنگرف، کاغذ سپاهانی، جلد تیماج مشکی ضربی، ۲۵۶ برگ ۱۷×۲۴ در چهارده سطر ۱۱×۱۶ اس (دانش‌پژوه ۱۳۳۹: ۵۱۳-۵۱۱).

۱۳. نسخه کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران. این نسخه با شماره جدید ۱۷۴-ج و شماره

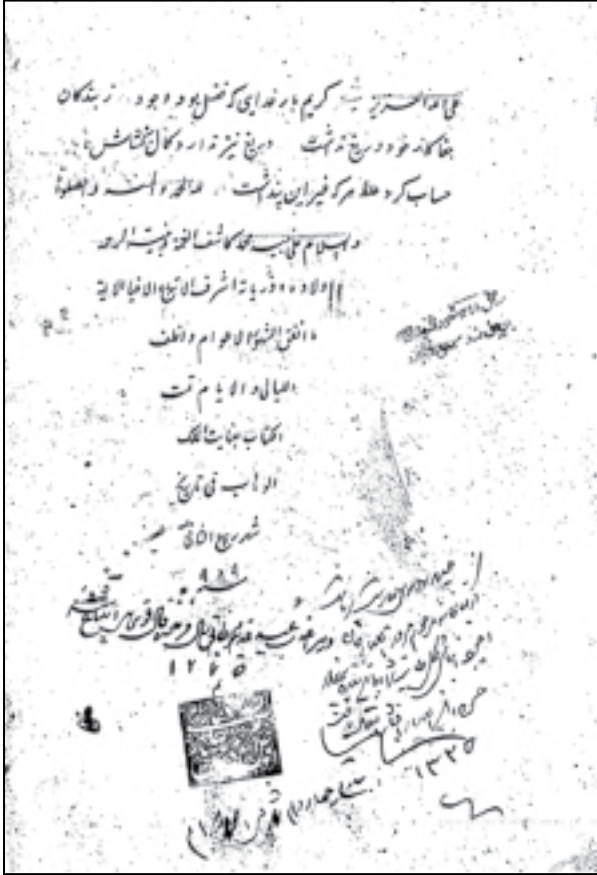

صفحه آخر نسخه کتابخانه مجلس سنا (سنا)

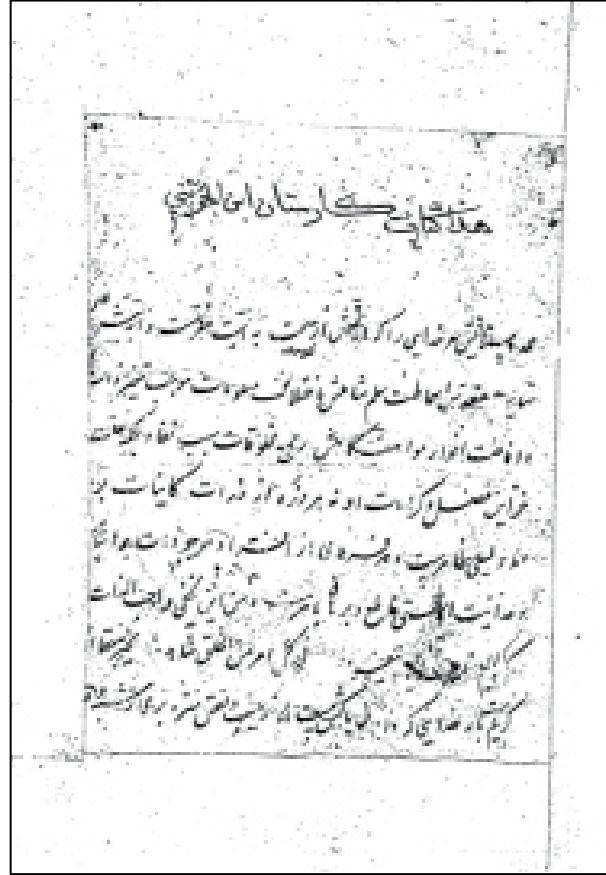
حائری ۱۳۷۶: ۵۵ - ۵۶).

۶. نسخه کتابخانه مجلس شورای اسلامی (ش ۳). این نسخه با شماره ۵۰۹ (۱۳۰۲۱ قدیم)، در کتابخانه مجلس شورای اسلامی شماره ۲ نگهداری می‌شود. کاتب: میرزا محمدبن علاءالدین مراغی، تاریخ کتابت: ۱۰۵ق، آغاز نسخه افتادگی دارد. در میان اوراق، برگه‌های سفید وجود دارد. به خط نستعلیق، عنوان و نشان: سنگرف، ۱۶۶ برگ بیست سطری، ۱۵×۲۳ س، کاغذ سفید، جلد تیماج تریاکی ضربی مقوایی (دانش‌پژوه و علمی انواری ۱۳۵۵: ۲۴۶-۲۴۷).

۷. نسخه عکسی کتابخانه مرکز احیای میراث اسلامی. این نسخه عکسی از نسخه خطی‌ای در «کتابخانه‌ای در بخارا»^۱ تهیه شده است. این نسخه با شماره ۲۶۴۶، در مرکز احیای میراث اسلامی در قم نگهداری می‌شود. تاریخ کتابت: سده دهم یا یازدهم هجری، به خط نستعلیق، عنوان: سنگرف،

صفحة آخر نسخه کتابخانه آستان قدس رضوی (قدس)

صفحة اول نسخه کتابخانه آستان قدس رضوی (قدس)

محمد شریف و دیگران، تاریخ کتابت: ۱۰۴۱-۱۰۵۰ و ۱۱۶۱، به خط نستعلیق، ۳۳۸ برگ، عنوان و نشان شنگرف، برخی از صفحه‌ها جدول بندی شده، در برخی از صفحه‌ها اکیلی به کار رفته است. سطرها گوناگون، ۱۵/۹ × ۲۹/۵ س، کاغذ ترمه، جلد رویه میشن یشمی ضربی (همان: ۲۱۱-۲۱۲).

روش تصحیح نگارنده

الف. پس از بررسی تمامی نسخه‌ها و مقایسه آن‌ها با هم، قدیم‌ترین نسخه موجود از کتاب - که به فاصله صد سال پس از تألیف نگارستان کتابت شده (۸۳۵ ق) - انتخاب و «تصحیح بر مبنای نسخه اساس» انجام شد.

ب. نسخه کتابخانه مجلس سنا با عنوان اختصاری «سنا» نسخه اساس تصحیح قرار گرفت و نسخه کتابخانه آستان قدس رضوی با عنوان اختصاری «قدس»، نسخه کتابخانه

قدیم ۴۹۴۴۵ کتابخانه محمدحسن خان صنیع‌الدوله، در کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، نگهداری می‌شود. دیباچه و پایان آن افتاده است، تاریخ کتابت: سده یازدهم هجری، به خط نستعلیق، با عنوان و نشان شنگرف، کاغذ سپاهانی، جلد تیماج مشکی ضربی مقوایی، ۱۳۴ برگ ۱۱/۵ × ۲۰/۵ در هفده سطر ۶/۵ × ۱۴/۵ س (دانش پژوه ۱۳۳۹: ۲۲۱).

۱۴. نسخه کتابخانه ملی ملک (ش ۱). این نسخه با شماره ۹۴۳ در کتابخانه ملی ملک (در تهران)، به ثبت رسیده است. تاریخ کتابت: سده دهم هجری، به خط نستعلیق، عنوان و نشان شنگرف، ۲۰۹ برگ نوزده سطری، ۱۶/۵ × ۲۴/۲ س، کاغذ ترمه، جلد میشن سیاه (افشار و دانش پژوه ۱۳۶۴: ۸۳۱).

۱۵. نسخه کتابخانه ملی ملک (ش ۲). این نسخه با شماره ۴۱۳۷ در کتابخانه ملی ملک به ثبت رسیده است. کاتب:

آیت‌الله مرعشی نجفی با عنوان «مرعشی» و نسخه کتابخانه مجلس شورای اسلامی (ش ۱) با نام اختصاری «شورا» به عنوان نسخه بدل، به کار گرفته شدند.

ج. در موارد جافتادگی، چون افتادگی‌ها به مفهوم جمله ضربه وارد می‌کنند یا مشخص است که صفحاتی در نتیجه سهو کاتب جا افتاده‌اند و یا از نسخه جدا شده‌اند، از شیوه تصحیح بر مبنای نسخه اساس عدول گردید و آن موارد، به شیوه التقاطی، به متن افزوده شدند.

د. با توجه به اینکه در نسخه اساس، رسم الخط کلمات به‌ویژه در فصل‌ها و وصل‌ها یکسان به کار نرفته است و خواننده امروزی را دچار مشکل می‌کند، لذا رسم الخط متن به شیوه رایج امروزی آورده شد.

ه. در بیان کلام الهی از هیچ یک از نسخه‌ها استفاده نشد و عین عبارت قرآن جایگزین گردید.

و. قبل از آیات قرآن، در متن نسخه اساس، حرف «ق» توسط کاتب درج شده بود که حذف شد و در عوض، آیات قرآن در پراکنش شکوفه‌دار قرار گرفت.

ز. کاتبان در نوشتن نسخه‌ها در آغاز ابیات متن کتاب، واژه‌هایی چون شعر، بیت، نظم «ع» (مصراع) و یا قالب‌هایی شعری‌ای چون رباعی، مثنوی و قصیده را گوناگون و بدون هیچ ترتیب و شیوه خاصی و گاه به اشتباه افزوده‌اند؛ لذا این افزوده‌ها حذف شدند.

ح. صورت نوشتاری غیرمعمول بعضی واژه‌ها به رسم الخط امروزی تغییر یافت؛ مانند خورد = خُرد، خورسند = خُرسند، حکایه = حکایت.

ط. برای رفع ابهامات و کمک به روان خوانی متن، علائم نگارشی و ویرایشی مرسوم به کار برده شد.

ی. شماره برگ‌های نسخه اساس، داخل پراکنش و مطابق با ابتدای هر صفحه نسخه آورده شد تا در صورت نیاز، مراجعه به آن‌ها آسان باشد.

ک. عبارات و عناوینی چون علیه‌السلام، رضی‌الله عنه، صلی‌الله علیه و سلم و... در نسخه‌ها به گونه‌های مختلفی به کار رفته بود که مشخص می‌کرد کاتبان بر اساس سلیقه و مذهبشان، آن‌ها را به کار برده و یا کم و زیاد کرده و یا تغییر داده‌اند. لذا در این موارد، تنها به نسخه اساس — که نزدیک‌ترین نسخه به زمان تألیف کتاب بود — بسنده شد.

ل. احادیث به کار گرفته شده در کتاب از منابع حدیثی معتبر مصدریابی و سپس اعراب‌گذاری شدند.

ویژگی‌های املائی نسخه اساس

۱. نوشتن حروف «پ»، «چ» و «ک»، به صورت «ب»، «ج» و «ک»، مثال: بشیمان = پشیمان، هیچ = هیچ، نکردی = نگردی.

۲. جدا نوشتن نون نفی و نهی در بعضی از افعال، مثال: نه‌بینی = نبینی، نه‌بندد = نبندد، نه‌پیوسته = نپیوسته، نه‌پذیرد = نپذیرد.

۳. جدا آوردن بای ابتدای افعال در بعضی موارد، مثال: به‌بندد = ببندد، به‌بینم = ببینم.

۴. حذف الف ضمیر «او» و ضمیرهای اشاره «این» و «آن» و «ایشان» در اتصال به کلمه پیشین، مثال: ازین = از این، ازو = از او، درین = در این، بران = بر آن، بریشان = بر ایشان.

۵. نوشتن «ة» به جای «ای» در کلمات مختوم به «ه»، مثال: هر کاری را ضابطه است و هر الفتی را علاقه = و هر کاری را ضابطه‌ای است و هر الفتی را علاقه‌ای.

۶. حذف علامت مد از بالای «آ»، مثال: درآید = درآید، انجا = آنجا، استین = آستین.

۷. آوردن علامت مد بر بالای الف‌های میانی کلمات، مثال: سودای = سودای، هوای = هوای، ارادت = ارادت.

۸. نوشتن کلمات مختوم به «تا» گاهی به صورت «ت» و گاه به شکل «ة»، مثال: حکایه = حکایت.

۹. حذف «های» مختومه برخی کلمات هنگام جمع بستن آن‌ها با «ها»، مثال: جامها = جامه‌ها، دیده‌ها = دیده‌ها، اندیشه‌ها = اندیشه‌ها، طبقها = طبقه‌ها.

۱۰. حذف الف «است» هنگام اتصال آن به کلمه پیشین، مثال: وصلست = وصل است، منکرست = منکری است، حالتست = حالت است.

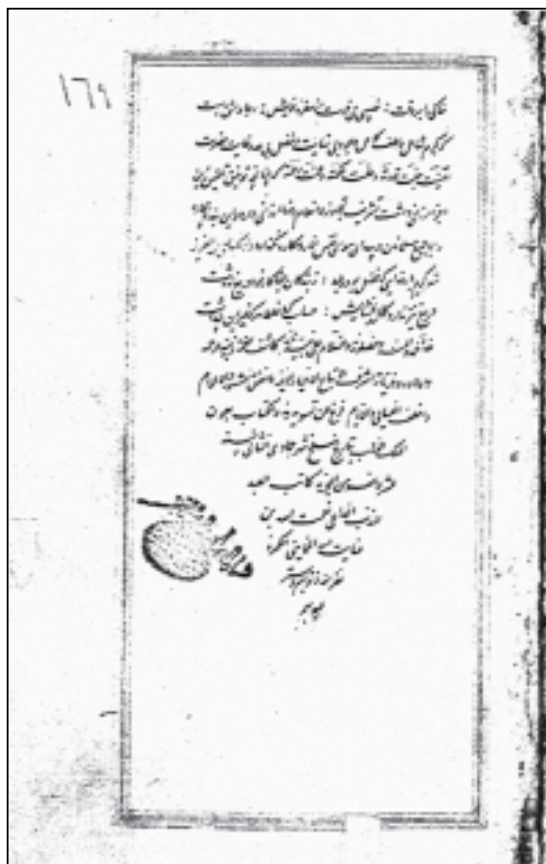
۱۱. گذاشتن سه نقطه در زیر حرف «سین».

۱۲. نوشتن کلماتی مثال: بلکه و آنکه به صورت بلک و آنک.

۱۳. نوشتن همزه روی کرسی «آ» به صورت «ی»، مانند ملایکه = ملائکه، لییم = لئیم، مسایل = مسائل.

۱۴. چسباندن ضمیر «تو» به فعل «است» و حذف واو و الف، مثال: توست = تو است، همچنین حذف واو هنگام چسبیدن به

صفحه آخر نسخه کتابخانه بزرگ آیه الله
مرعشی نجفی (مرعشی)

صفحه اول نسخه کتابخانه بزرگ آیه الله مرعشی
نجفی (مرعشی)

پس از پایان یافتن کار تصحیح به تحقیق متن پرداخت.

در آغاز، نویسنده آن یعنی «معین الدین جوینی»، متخلص به «معینی» را بررسی کرد و درباره نام و لقب، تخلص، تولد و مرگ، استادان، ممدوحان، آثار، و ویژگی‌های اعتقادی، مذهبی و اخلاقی وی، اطلاعاتی را به دست آورد و نکته‌های تازه‌ای را که از خود نسخه بیرون کشیده بود، به آن‌ها افزود. وی را معین الدین جوینی، متخلص به «معینی» خوانده‌اند.^۲ بر اساس سال فوتش احتمال داده‌اند که اوایل سده هشتم هجری به دنیا آمده است. زادگاه وی به اتفاق نظر نویسندگان، روستای «انداده» از توابع جوین است. سال فوت معین الدین را

«را»، مثال: تُرا = تو را.

۱۵. گذاشتن دو نقطه زیر «ی»، به سیاق رسم الخط عربی در بیشتر موارد، مثال: روزی = روزی، عتابی = عتابی.
۱۶. آوردن مصوت بلند به جای مصوت کوتاه، در بعضی از کلمات، مثال: خورسند = خرسند، خورد = خُرد.

ب. درباره تحقیق

نگارنده در لابه‌لای کار تصحیح نکات قابل توجه درباره خود جوینی، ویژگی‌های نگارستان، و... را فیش برداری کرد و

۲. نک: دولتشاه، تذکره، ص ۲۵۷؛ اوحدی، عرفات، ج ۶ ص ۳۵۳۴؛ مدرس تبریزی، ریحانه، ج ۱، ص ۴۴۴؛ آقا بزرگ، الذریعة، ج ۲۴، ص ۳۰۷؛ صفا ۱۳۷۰: ۳۲۳/۴؛ دهخدا ۱۳۷۳: ذیل «معین الدین جوینی».

۷۸۱ ق، و در مولد وی گزارش کرده‌اند.^۲

در منابع ادبی و تاریخی از دو نام به عنوان اساتید معین‌الدین یاد شده است: مولانا فخرالدین خالدی اسفرائینی و سعدالدین حموی؛^۴ اما نگارنده، با دقت در کتاب و از لابه لای حکایات آن، به دو استاد دیگر وی نیز رسید: «ابراهیم بن محمد بن مؤید حموی» (جوینی، نگارستان) و پدر خود معین‌الدین «ابن معین الجوینی» (همان).

مهم‌ترین اثر معین‌الدین جوینی همین کتاب نگارستان است که به پیروی از گلستان سعدی، به گونه نثر و نظم، تدوین یافته است. وی علاوه بر قطعات و ابیات فراوانی که در نگارستان آورده، قصاید و غزل‌های مستقلی نیز سروده است (نویسی ۱۳۸۰: ۵/۲۶۳). در کتب تراجم متقدم، اثر دیگری از وی ذکر نشده است؛ ولی بعضی از نویسندگان متأخر، کتاب أحسن القصص (در تفسیر سوره یوسف و شرح داستان یوسف و زلیخا) را از وی دانسته‌اند.^۵ در حالی که این کتاب، نوشته معین‌الدین هروی فراهی است که به اشتباه به معین‌الدین جوینی، نسبت داده‌اند. اثر دیگری که به وی نسبت داده شده، کتاب مقامات صوفیان (یا همان مقامات الصوفیه) نوشته ابو عبدالله محمد بن حمویه جوینی (ف ۵۳۵ ق) است^۶ که به نظر می‌رسد انتساب کتاب به معین‌الدین جوینی اشتباه است.

منابع:

- آقابزرگ طهرانی، محمد محسن، الذریعة، ج ۲، بیروت: دار الاضواء، ۱۹۷۸ م.
- افشار، ایرج و دانش‌پژوه، محمد تقی، ۱۳۶۴ ش، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ملک، ج ۴، با همکاری محمد باقر حجتی و احمد منزوی، مشهد آستان قدس رضوی.
- افشار، ایرج و دانش‌پژوه، محمد تقی، ۱۳۴۸ ش، نشریه نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ۶، تهران: دانشگاه تهران.
- اوحدی دقافی، تقی‌الدین محمد، عرفات العاشقین و عرصات العارفین، به تصحیح سید محسن ناجی نصرآبادی، چ اول، تهران: اساطیر، ۱۳۸۸ ش.

- بهوپالی، سید محمد علی حسنخان، تذکره صبح گلشن، به تصحیح مجتبی برزآبادی فراهانی، تهران: اوستا فراهانی، ۱۳۹۰ ش.
- جوینی، معین‌الدین، نگارستان، نسخه شماره ۱۷۲۶۲، کتابخانه مجلس سنا (محل نگهداری جدید: کتابخانه مجلس شورای اسلامی، شماره ۱۱۴).
- حائری، عبدالحسین، ۱۳۴۸، فهرست نسخ خطی کتابخانه مجلس شورای ملی، ج ۱۷، تهران: مجلس شورای ملی.
- حسینی، سید احمد، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی (ج ۲۲)،
- حسینی اشکوری، سید جعفر، ۱۳۸۷، فهرست نسخه‌های عکسی مرکز احیای میراث اسلامی، ج ۷، قم: مجمع ذخائر اسلامی.
- خوشگو، بندار بن داس، سفینه خوشگو، به تصحیح سید کلیم اصغر، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۹ ش.
- دانش‌پژوه، محمد تقی، ۱۳۳۹، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی دانشگاه تهران، تهران: دانشگاه تهران.
- دانش‌پژوه، محمد تقی، ۱۳۵۸، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ۸، تهران: دانشگاه تهران.
- دانش‌پژوه، محمد تقی، ۱۳۵۵، فهرست کتاب‌های خطی کتابخانه مجلس سنا، ج ۱، تهران: چاپخانه مجلس شورای ملی.
- دانش‌پژوه، محمد تقی و افشار، ایرج، ۱۳۵۳، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، ج ۷، تهران: دانشگاه تهران.
- دانش‌پژوه، محمد تقی و علمی انواری، بهاء‌الدین، ۱۳۵۹، فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ج ۲، تهران: کتابخانه مجلس شورای اسلامی.
- دانش‌پژوه، محمد تقی، علمی انواری، بهاء‌الدین، ۱۳۶۴، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، ج ۱۷، تهران: دانشگاه تهران.
- دهخدا، علی‌اکبر، ۱۳۷۳، لغتنامه، زیر نظر محمد معین و سید جعفر شهیدی، تهران: دانشگاه تهران.

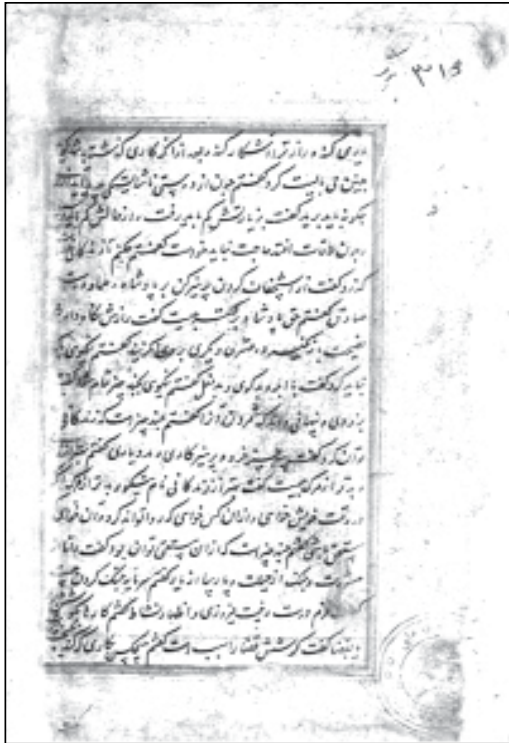
۳. اوحدی، عرفات، ج ۶، ص ۳۵۳۴: خوشگو، سفینه، ص ۶۳۰.

۴. نک: دولت‌شاه، تذکره، ص ۸۵۲؛ اوحدی، عرفات، ج ۶، ص ۴۳۵۳؛ بهوپالی، صبح گلشن، ج ۲، ص ۱۳۹؛ هدایت ۱۳۵۳: ۱۸۳۱/۳؛ والّه داغستانی، ریاض الشعراء، ج ۴، ص ۴۴۰۲؛ آقا بزرگ، الذریعة، ج ۹، ص ۹۷۰۱؛ صفا ۱۳۷۰: ۴۲۳/۴.

۵. نک: صفا ۱۳۸۴: ۲/۷۲۲؛ نفیسی ۱۳۶۳: ۱/۳۸۱؛ نوایی ۱۳۸۰: ۵/۳۶۲؛ رامین و دیگران ۱۳۸۹: ۵۱/۷۶۶؛ شریفی ۱۳۸۷: ص ۳۳۳۱.

۶. ناهید دادبه، ۱۳۹۰: ۲۱.

صفحه آخر نسخه کتابخانه مجلس شورای اسلامی (۱)
(شورا)

صفحه اول نسخه کتابخانه مجلس شورای اسلامی (۱)
(شورا)

- گلچین معانی، احمد، ۱۳۴۶، فهرست کتب خطی کتابخانه آستان قدس رضوی، ۷/۲، مشهد: آستان قدس رضوی.
- مدرس تبریزی، محمدعلی، ریحانة الأدب، تهران: خیام.
- منزوی، احمد، ۱۳۵۲، «تتبع در گلستان سعدی»، وحید، ش ۱۱۳ – ۱۱۹، اردیبهشت – آبان، ص ۱۷۱ – ۲۷۱.
- دادبه، ناهید، ۱۳۹۰، دایرةالمعارف بزرگ اسلامی، ۱۹۶۰، تهران: مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی.
- نفیسی، سعید، ۱۳۶۳، تاریخ نظم و نثر در ایران و در زبان فارسی، چ دوم، تهران: فروغی.
- نوایی، عبدالحسین، ۱۳۸۰، اثر آفرینان (زندگی نامه آوران فرهنگی ایران/ از آغاز تا سال ۱۳۰۰ هجری شمسی)، تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.
- واله داغستانی، علیقلی، تذکره ریاض الشعراء، به تصحیح سید محسن ناجی نصرآبادی، تهران: اساطیر، ۱۳۸۴ ش.
- هدایت، محمود، ۱۳۵۳، گلزار جاویدان، تهران: زیبا.

- دانش پژوه، محمدتقی، ۱۳۳۹، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات، ج ۳، تهران: دانشگاه تهران.
- دولت‌شاه سمرقندی، تذکره الشعراء، به کوشش محمد رمضانی، تهران: کلاله خاور، ۱۳۶۶ ش.
- [۱۳۸۹]، دانشنامه دانش گستر، تهران: موسسه علمی – فرهنگی دانش گستر.
- شریفی، محمد، ۱۳۸۷، فرهنگ ادبیات فارسی، تهران: فرهنگ نشر نو و معین.
- صدراپی خویی، علی؛ حائری، عبدالحسین، ۱۳۷۶، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ج ۲۶، قم: دفتر تبلیغات اسلامی.
- صفا، ذبیح‌الله، ۱۳۷۰، گنجینه سخن (پارسی نویسان بزرگ و منتخب آثار آنان/ جلد چهارم: از منهاج سراج تا شرف‌الدین رامی)، تهران: امیرکبیر.
- صفا، ذبیح‌الله، ۱۳۸۴، تاریخ ادبیات ایران (جلد دوم: خلاصه جلد سوم، بخش اول و دوم، از اوایل قرن هفتم تا پایان قرن هشتم هجری)، تلخیص محمد ترابی، تهران: فردوس.